

HÁROM NOVELLA

BRASNYÓ ISTVÁN

MEGÉRKEZÉS AZ ARGENTÍNÁRA

„Szerettük volna, ha itt maradsz velünk.” — Mászt talán nem is mondtak akkor hajnalban, amikor felkeltek. — „Szerettük volna, ha itt maradsz velünk” — ennyit csak, vagy úgy tűnik, ennyit.

Kinn esett az eső, borongós, langyos volt s benn huzatos a levegő, zsinóron futott ablaktól ajtóig, és tovább, ajtótól ablakig. — Meleg fészek. Tisztességes, rendes, meleg fészek.

Ezt mondta: Nem értem. Nem értem ezt. Tegnap még minden másképpen volt. De tegnap minden ugyanúgy volt, mint tegnapelőtt. Tegnapelőtt ugyanúgy, mint tegnap és mindig. Ma másképpen van, mert tegnap és tegnapelőtt és azelőtt egészen másképp volt, mint ma. Ma másképp van, mert egy naptól, ami az érkezést jelenti, és csakis az érkezést, mert minden más, ami azon a napon történt, elködösödik, és marad egyedül az a pillanat, amikor leugorva a homokfutóról, kényelmes, szilárd és tágas terepet érez maga alatt mindkét talpa, attól a bizonyos naptól errefelé minden folyamatosan ment egészen tegnapig, és ma akaratlanul is megszakad a folyamatosság.

Egy napon így is, úgy is odébb kellett volna állnia, és a mai az a nap. Ki a telepre, és sohasem tudni, mi minden történhet az emberrel az ilyenfajta telepeken. Hogy érte jönnek, az még nem jelentheti, hogy annyira fontos lesz ott a telepen és nélkülözhetetlen a jelenléte, sem azt, hogy már jó előre tudnak róla mindent, és tisztában vannak azzal az értékkel, amit az ő munkája képvisel, amikor válogatás nélkül toborozzák az embereket. Főleg fiatal embereket, mert a magafajta gyermekemberek állítólag tanulékonyabbak, odakinn viszont valamiféle változtatásokra törekszenek, hogy tovább nem elég csupán engedelmeskedni, érteni is kell a szóból.

Legalábbis ezt mondta Alexi úr, miközben műfogsora, az a fehér kaucsuk műfogsora sokat sejtetően csillogott.

„Nézd, mához két hétre úgysis erre lesz utam, beugrok érted. Mit szólnál hozzá?” — kérdezte továbbá igen ravaszul Alexi.

„En örömmel megyek, ha igazán annyira komolyan vesznek. Úgy sejttem, maguknál jó helyem lehet” — mondta.

„Egyelőre biztos lehetsz benne. Nem hiszem, hogy attól félnél, hogy becsapunk. Ez idő tájt nagyon nehéz ott kinn, de ha többen leszünk, minden könnyebben megy. Akkor hát mi ketten meg is egyeztünk, és tartjuk is hozzá magunkat?”

„Igen, Alexi úr.”

„Majd szólok még itt az embernek, meddig számítson rád. Aztán az én emberem leszel. No, vigyen az ördög, de semmi rosszra ne gondolj, hallod-e?” — A kis fekete ló beledőlt a hámba és már katonáztak is a homokfutó kerekerei. Az itteni gazda messze kinn szénát kaszált. Alexi peckesen ült a taligáján, bal kezében két ujsa közé szorítva a gyeplő, jobb kezében pedig bojtos ostorát tartotta, az ostor nehéz szíját pedig, mint valami zászlót, el-elkapta a szél, és az kígyóként messzire kinyúlt. Nézett utána mindaddig, amíg csak kezét nem fogott a gazdával. A gazda leeresztette a kaszát, úgy ment a taligához, keresztüllépkedve a here zöld rendjeit.

Már titokban sajnálni kezdte önmagát, oly érzés vett erőt rajta, mintha jó szándéka ellenére is becsapott volna valakit, aki ezt meg nem érdemli, és különösen tőle nem várta, mert titkon tudnia kell, hogy ő hálával tartozik neki. Viszont Alexit, annak ellenére, hogy errefelé mindig is megvetették és úton-útfélen szapulták, amikor csak szóba került a neve, mégis rendes embernek találta, illetve az egyetlen embernek, akire a jelen pillanattól mindig örömmel gondolt. A gazda pedig még csak meg sem rőtta éretlen elhatározásáért, és nem volt kétséges, hogy mindenáron szabadulni akar tőle, és eddig is csak jó szíve gátolta meg, hogy elkergesse, ami a környező tanyákon sokakkal megesett már, régebben vele is, csak hogy a rosszat inkább elfeledjük, minthogy emlékezzünk rá, és minden alkalmat felhasználjunk a bosszúra — ilyennek tűnt fel előtte pillanatnyi helyzete. Az utóbbi napokban pedig még kivételesen is bántak vele, és emellett az asszony Gáspárnak szólította. Az asszonyt mindig szerette, bár egy kicsit kövér is volt, és ez a kövérsége nagyon rosszul állt neki, meg nem is volt nagyon szép asszony, de mégis jólesett éjjel az ágyához lopakodni, mert itt benn aludt a szobában, és megcsókolni a kezét vagy az arcát, s aztán úgy aludni el, hogy igen, neki is van valakije, és az nem is akármilyen asszony. Egyszer ébren találta — mert mindig kockáztatott annyit, hogy esetleg ébren találja, s ebből beláthatatlan baja származik, így előbb hosszasan forgolódt az ágyában, és ha a szoba más részeiből semmi zaj nem érkezett, akkor végleg erőt véve magán erősen megdőlvén, a szemközti sarokba lopakodott, s ott az ágy előtt is hallgatózott még egy ideig — de ez alkalommal, amikor fölé hajolt, semmi kétség, nyitva volt a szeme, és nézte őt.

Mozdulni sem mert, mert még mindig fennállt az a lehetőség, hogy téved, nagyon fakó volt az éjszaka, és fújt kinn a szél, de ő máris a legrosszabbra gondolt, akár reggelig is így állt volna, előredőlve, bal lábával az ágy oldalához támaszkodva, pedig már érezte, hogy fájni, sőt vacogni kezd, ha a következményeket el lehetne kerülni; másrészt, ahogy szeme mindjobban hozzászokott a sötétséghez, határozottan látta, hogy nyitva az asszony szeme, és még pislog is néha, s ő egyszerre oly gyöngé lett, úgy érezte, el fog ájulni, de az asszony mosolyogva, sokáig tapogatott a sötétben, míg csak el

nem érte a kezét, az asszony keze egészen meleg volt, és az ő hideg kezét az inge alá, a szívére húzta, és ő mindaddig ott állt remegve, míg csak nem érezte, hogy a szorítás enged a csuklóján.

Az ablak előtt állt, még csak félig felöltözve, amikor is az egyik hajlatban megjelent egy lófej, fekete és hegyes fülű, és érdekes, hogy az egész kinti világból mindjárt és csupán ezt a lófejet tudta a szeme befogni, ez volt az első, amire felfigyelt, bár a ló még igen sokáig a hajlatban lépegetett, alig haladt, de ő már meglátta.

— Ez Alexi lesz — mindjárt arra gondolt. — Hát így állunk. Elég korán jön.

A taliga lassan az útra kanyarodott, és Alexi ugyanúgy ült ott az ülésen, ahogy utoljára látta, mintha azóta csak épp fordult volna egyet a határban: bal keze két ujja közt a gyeplő, jobbában bojtos ostora, amelynek nehéz szíjával játszogató a szél.

Mire elkészült és rendbe szedte a holmiját, amelyből batyut formált, Alexi úr már a ház előtt állt taligájával, de a világért sem szállt volna le, és bizonygatta, mennyire sietős az útja, és hogy csupán az ő kedvéért várakozik, különben már itt sem lenne:

„Tudják maguk, micsoda ez, ez az én munkám? Csak egy napra cserélnének velem! Mert az nemcsak ennyiből áll ám, hogy itt fenn ülök a taligán és kocsiskodom. A java az mindig hátra van, és a neheze egyik napról a másikra tolódik, mindig a neheze, és mindig az van hátra.”

Ezen már nevettek.

„Hát akkor mégsem olyan szörnyűséges, ha a neheze mindig hátra marad, és csak az apraja jut mára” — mondta az asszony.

„Maga meglehet, hogy okos asszony, csak hogy nem jól ért engem. Azt akartam mondani, hogy napról napra egyre súlyosabb az én munkám, és nem azt, amit maga értett, hogy hanyag vagyok” — tette hozzá csipkelődve Alexi, és az ülés karfáján át egészen közel hajolt az asszonyhoz.

„De azért egy tányér levest igazán elfogadhatna, mert annyira meglátszik magán, hogy mindig éhes. Igaz, a leves tegnaptól maradt, de felmelegíthetem” — mondta az asszony, kissé hátrább húzódva Alexi közeléből.

„Leves, hm. No, kérem azt a levest” — mondta nyelvével csettintve. A fiú már elkészülve állt az ajtóban.

„Oda fel kéri?” — kérdezte az asszony.

„Igen, ha már kínálta. De nézze csak — mondta, és ostorával az ajtóban állóra mutatott —, nézze már, no! Mondhatom, helyes legyen. Méghozzá útra készen.”

„Készen vagy?” — ezt már tőle kérdezte.

„Készen” — mondta és bólintott is.

„Akkor ülj ide mellém.”

A fiú felkapaszkodott a taligára.

„Indulhatunk?” — kérdezte.

„Akár rögtön is” — válaszolta.

Alexi úr kezében megfeszült a gyeplő, bekerült bal kezének két ujja közé, s az ostor is mereven állt jobbájában. A ló lassan lépegetni kezdett.

„Hát akkor isten áldja, ne vesződjön azzal a levessel, meggondoltam” — kiáltott befelé az asszony után. Ő pedig ült Alexi úr mellett, és hátra sem mert fordulni.

Tudta, hogy a gazda, aki egész idő alatt egy szót sem akart szólni, most a léckerítéshez csoszog, amelynek egy részét el lehetett mozdtítani a helyéről, és azt mellékesen kapunak is használták, most megmarkolja a kerítést és helyreigazítja, ezzel mintegy berekesztve az esetet, amire többé nem is érdemes gondolni. Ő elment, és azok bizonyára örülnek, hogy elment. Az úton Alexival alig-alig beszéltek valamit, az öregben volt annyi jóérzés, hogy semmit sem firtatott. De az út sokáig tartott, jó három órába is beletelt, amíg nagyon távol, ködös szigetként feltűntek az Argentína-telep fái.

SÁRGA SZAXOFON

Hirtelen jött a szél, hirtelen zúdult le és porzott az őszi ég; a tágas udvaron kívül, az ugaron kórók hajlongtak, a nyúlárnyék még zöldellett, de tülevelei már elfordultak a szártól, sápatag zöld volt a színük, akár a felszíni gyökereké, és lassan imbolyogni kezdett a környező épületeken kívül minden: a két épület között, ahol csak épp ki lehetett látni a nyílt mezőre, emelkedett és süllyedt a föld színtje, kissé arrébb pedig a porfelhőből négyzet alakú homlokok bontakoztak ki, szürkén és rozsdásan, ahogy odatűzött a nap, mintha a vasra tájték száradt volna. Ezek elképesztően bonyolult vontató járművek voltak, itt éppen tizenegy volt belőlük sorba állítva, és ezt a sort mintha zsinórral mérték volna, olyannyira egyenesnek és meghatározottnak látszott; akár egy emlékmű alkotóelemeit is képezhetné az ilyen vénséges vén, vaskeretű traktorok sora, melyeknek éles körmű kerekeit már félig benötte a fű, a folyondár, mellettük üres üzemanyagos hordók, és nem lehet semmit sem tenni értük.

Ezenkívül ide tartozott még tizenegy, vattával kibélelt ruhájú, borotvátlan, és félig-meddig holtrészeg paraszt is, egy kivételével gumicsizmában, és mindannyian zsirosan, de igen összetett észjárásuk arra engedett következtetni, hogy főbb vonalakban tisztában vannak a körmösök kezelésével, ami annyit tesz, hogy be tudják indítani, és még mit ad isten, a kijelölt helyen, mondjuk, egy barázdán, egyenesen végighajtani, és nem fér hozzá semmi kétség, hogy ez igen jó, és minden a legnagyobb rendben volna, ha most nem lennének üresek a hordók, amelyek körül a tócsákon szivárvány remeg, mély és visszataszító, olajban ülő szivárvány, ami takarékosagra és lelkiismeretességre int csupán már a meglétével is. Ezek elégedetlen és feltétlenül engedelmes emberek, akik a nap huszonnégy óráját, ha bírja a gép, feltétlenül a gépen töltik, s mert nagyon is kezdők az ilyen munkában, játéknak veszik.

„Ha én most nem zöld szamarat látok” — mondja az egyik —, „ugyan melyiktek nem látott még zöld szamarat, amilyen mostanában minden juhásznak van — külföldről veszik, vagy mifene?”

„Zöld szamár, ugyan te kódis!” — mondja Barabás, akinek már ős a haja, ha nem is ős, de egészen deres, és a lelke igencsak gyermeteg.

„Deres ember, zöld szamár” — szellemeskedik a másik, de nem ad arra időt, hogy valaki is sértésnek vehesse ezt a közelében, már emelkedik is ültéből, és átmutat az ugar felett, a traktorok homloka felett, amelyek velük szemben állnak, a széles dűlőútra, ahol valóban poroszkál valami, de semmiképp sem szamár.

„Hát jön ott valami, vagy nem jön?” — kérdezi.

Most már mindnyájan az épület sarkán gyülekeznek, a fehérre meszelt falhoz támaszkodnak, és kapaszkodnak a falba, valami hasonlíthatatlanul nagy legyek, a bélelt kabáton a falra vetülő árnyék a szárny, finom és remeg, már valamennyien ott vannak, és szemüket meresztgetik a megadott irányba, a poros levegő azonban igen megnehezíti a látást, és a porral bevart szemek nem is oly biztosak abban, amit valójában látnak, és így kénytelen-kelletlen kialakul idővel az emberben egy belső fantáziavilág, mégpedig azokból a valamikből, amiket lát, és persze nem jól lát, azoknak helyére mást helyez a szem, kitölti a látóteret azzal, ami hirtelen és váratlanul felmerül benne, s ahány szem, annyiféle dolog sül ki egy mozgó foltból, és mindenki önmagának magyarázza, hogy az, amit lát, miért éppen az, és miért nem az, amit más lát; miért nem a dögtemetőbe megy az a kocsi, és miért nem a tejeskocsi, és miért ült a gulyás lóra, és miért nem a feleségét vette a nyakába, és hogy lehet az, hogy azt a szénásszekeret ilyen erős szél nem borítja fel — így megy ez mindaddig, amíg csak könnyezni nem kezd a szemük, amikor is néhányan visszahúzódnak, és piszkos kendőt szorítanak a szemhéjukra, a fal tövébe guggolnak, és úgy törölgetik könnyeiket, közben kacagnak, szájuk szegletét is megtörlik, és tovább részletezik, hogy mit láttak:

„Én úgy néztem, a benti kanász az, mert honnan másnak az a szép almásderes lova?” — mondja egy Miter nevezetű, különsképpen élénk, nagy ember, akinek a ruhaosztáskor már csak bakancs jutott, és sokáig egy pár rongyos harisnyát is rejtegetett a többiek elől, ami ebben az esetben egészen indokolt, hiszen nadrágja egy jó tenyérynivel a bakancs szára felett véget ér, és ezt a hézagot pótolta, már amennyire pótolni lehetett, a zokni, ami a hosszú ideig tartó használat folyamán annyira elrongyolódott, hogy reggelenként már csak a többiekkel szembe fordulva merte a lábára húzni, akkor már ugyanis teljesen kikopott a talpa, de a harisnyaszár még állta a sarat, a kikopott részeit pedig a bakancs egészen eltakarta.

Csakhogy ez így nem tartott sokáig, mert egy reggelre a közös szoba ajtaja elé állított bakancsból eltűnt a harisnya, az a pár, már valóban használhatatlan harisnya, és senki sem merte azt gondolni, hogy valakinek is szüksége lenne ilyen kacatra, amit már hónapok óta nem mostak, és valamennyien, kemény káromkodásokkal buzdítva egymást, a keresésére indultak az ágyak alá, a ház körül a fűben és cserjékben; megnézték a papírral beragasztott ablakszárnyak között, az ajtó mögött, mindenütt többször is, de nem volt az sehol. Mindannyian fel voltak már öltözve, csak Miter ült térdnél

valamennyivel lejjebb érő nadrágjában az ágya szélén, mint egy vértanú, és minduntalan ismételte:

„Hagyjátok, igazán nem fontos annyira!”

„Hogy nézel ki így? Hát adnod kell valamennyit a külsődre is, te bamba” — mondták többen, és elszántan kutattak mindenfelé.

„No, ne kergüljetez már meg, hagyjátok, ha mondom” — szólt később megint, de mindenki látta rajta, mennyire fájlalja az ócska zokni eltűnését. Kész cirkuszt csináltak belőle, és élveztek a keresésben, mintha nagylányt öltöztetnének, úgy intették türelemre Mitert.

Ez később ezer okot adott arra, hogy egymást nyíltan is zokni-nak szólítsák, azzal gyanúsítván a másikat, hogy ő az, aki a csizmájában viseli Miter harisnyáját. Ekkor persze gyorsan lekerült a csizma, mégpedig szárával lefelé fordítva, bizonyítékként is, hogy tévedés történt, a név nem találó. Csakhogy ezzel senki sem tudta megnyugtatni lelkiismeretét, és szégyenkeztek is Miter előtt, és a zoknit nem hozták többé szóba.

„Üzemanyagot hoz az a szekér, komák, vége most már a szép életnek, de hát hogy úgy mondjam, ideje is” — mondta egy rücskös és ebből az együttesből igen kirívó öregember. — „Mert hát a fene tudja, minek tartanak itt különben bennünket” — mondta legyintve, és ő is közelébb húzódott a falhoz.

„Ugyan már, üzemanyag! Azért aztán sose fájjon a maga feje. Majd összefogdossák a határ kóbor disznóit, és kisütnek belőlük két-három vagon zsírt. Mert így van ez: két vagonért megvannak a traktorok, másik két vagon zsírt tessék üzemanyagra leguberálni, és már nyélbe is van ütve a paradicsomi boldogság. Itt aztán egyre megy, hogy a zsír áll-e ott a napon, vagy ezek a dögök rozsdásodnak” — mondta az, aki zöld szamarat látott az imént.

„Nocsak. Hát mért nem hívnak bennünket akkor legalább disznókat terelni?” — kérdezte az öreg.

„Azért tatám, mert mi ugyancsak nem vagyunk kanászok!” — kiáltottak közbe többen is.

De a vita ellenére mégis sokakat felvidített az a lehetőség, hogy a szekér mégiscsak üzemanyagot hoz, ha nem is hozhat sokat, annyi azért lesz, hogy egy kissé megjáratják ezeket a szörnyeteg kinézésű gépeket, melyek minden idejüket lefoglalták, mert mindig szükségét érezték annak, hogy a közelükben tartózkodjanak. Többen el-somfordáltak az épület elé, anélkül, hogy valakinek szóltak volna, vagy távozásukkor magukkal hívtak volna valakit, pedig ezt így szokták azelőtt, csakhogy ez most hirtelen kivételes helyzetnek mutatkozott, mivel az izzófejes motorok begyújtásához benzin is és izzólámpa is kell, és itt kevés a benzin, már a legelejében is fogytán volt, és lámpa sincs elég, azok közül pedig négy ha használható. Az meg egyenest elképzelhetetlen, hogy benzint küldjenek ide: ide?

A raktár előtt már többen öntötték a lámpákba a benzint, és szívtották a nyomást, a szorgalmas öregember is feltűnt a ház sarkán, csakhogy már így is sokan voltak itt, hát intettek neki, hogy vissza! vissza!, és próbálták megmagyarázni, hogy valamennyi lámpa a rendelkezésére áll, mint másodiknak.

A többiek, akik a traktorok közelében maradtak, kevésbé zavaratták magukat egy — már jól lehetett látni — rozoga szekér miatt, csak bámultak a tizenegy négysarkos vashomlokra, az izzófejek görbe, égett orrát fürkészték, és nem hittek az üzemanyagban.

„Tavasza, tavasza lesz minden — de most! Csak a hűtőkből a vizet ne felejtjük kiengedni” — szólt jóságos hangon Barabás. A gyermekem emberek mindig az elővigyázatosságukkal keltenek fel-tűnést. — „Mert néhány nap, és fagyni kezd.”

„Ennek meg mi jut eszébe! Hát nem a saját fejére köp!” — kiáltotta Miter. — „Hát ide figyelj, te jóságos balga! Ha akármelyik hűtőben egy csöpp vizet találsz, de csak egy akkora csöppet, mint egy mákszem, hát a tied ez a két aranyfogam, itt töröm ki a számból neked a legelső fogóval!” — Mert tényleg volt neki két aranyfoga, ezzel koronázta minden méltóságát.

„Meg ha még nem tudnád” — folytatta —, „ezekben a hűtőkben egyáltalán nem jár a víz, akkora vízkövek vannak bennük lerakódva, mint az öklöm. Ezért jobb, hogy nincs nafta, sem az égen, sem a földön, mert ha ezekkel tovább kellene dolgoznod, mint két nap, megennéd a kezéd-lábad. No de majd meglátod még, hogy mit adtak nekünk, meg hogy nem ingyen tartanak bennünket. Legokosabb lenne ezt a sok ganét mind szétvernünk!”

Bár valamennyien tisztában voltak ezzel, mégsem tudták felfogni ezt a nagy hevességet. Mert mit jelentettek számukra ezek a gépek? Egészen kellemes időtöltést, ahol az embernek nem kell túlságosan törnie magát. Azt szerették volna, ha nem is tudnak másfajta életről. Ó, hogy mik nem voltak azelőtt! Az öreg ökröket hajtott, Miter istálló volt, emez hetes, és a többieknek is igen gyatra helyük volt.

A szekér egyre közeledett, s a poros kristályos levegőn keresztül úgy látszott, kézzel is meg lehetne érinteni, és ekkor felhangzott valami pléhgége rőfögése, nem oly közel, hogy hallani lehessen, mi is az valójában, sem oly távol, hogy ne lehessen találgatni, honnan is származhat ez a szokatlan hang.

„Az ördög meg az anyja, hát ez lakodalmas menet!” — rikkantotta Barabás.

„Egyetlen gebe, egyetlen kocsi, és itt a lakodalmas menet” — nevettek többen is. — „Még hogy lakodalmas menet!”

De Barabást nem olyan fából faragták, hogy ő valakinek is engedjen, épp ezért kitartott rögeszméje mellett:

„Hát ott az ipsének a kezében az a... hogy mondják no, az a gúnárnyakú...” — egy pillanatig mintha borsó között válogatott volna, hogy megtalálja a legmegfelelőbb szemet, ami pontosan ide illik: „Szaxofon, emberek, méghozzá sárga szaxofon!”

A kiáltásra a többiek is odafutottak, ki-ki hozta a kezében a robbanásig felpumpált izzólámpát, s már-már a traktorokhoz rohanak, kezükben az előkészített öngyújtó, és csak akkor lehetett először igazán hallani egy elnyújtott dallamfoszlányt, ami felismerhetetlen volt ugyan és nagyon is idegenül hangzott, de valamennyien feltá-pāszkodtak, mert ez eseménynek indult.

Majd óvatosan lépegetni kezdtek, kicsit mintha céltalanul is, mintha fogalmuk sem volna, merre vegyék a menetirányt, de lassan sorba

fejlődtek, elől Barabás, a zöld szamaras ember és az öreg, mögöttük Miter, továbbá kettesével-hármasával a többiek, és már nagyokat szökellve igyekeztek a szekér irányába, és ahogy a szekér poroszkált az úton, mindig megpróbáltak elébe vágni, így egy körív vonalán haladtak, és negyed kör után úgy látszott, még ennyit meg kell tenniük, és csak ott, a félkör élén érik el a szekeret, ha tisztességesen kilépnek, hogy úgy értsük, nem sajnálják azt a vattanadrágos lábukat, és mindig csak a szél ellenében haladnak.

A HALDOKLÁS

Az egész akkor kezdődött, amikor hosszú sorban jöttek visszafelé egy bizonyos Gerbel-féle tanyáról, ahol volt eladó barack. A kender-táblában gyalogösvényt tapostak, de csak olyan széles volt ez az ösvény, hogy egy embernél több nem mehetett rajta végig egyszerre, és a forróság is egészen siralmas volt, hullámokban szűrődött át a karcsú kenderszálak között, és ha válluk hozzáért a levelekhez, a kender levelei abban a pillanatban felparázslottak, és fokozódott az izzás a levegőben is, mindez még délelőtt, amikor a levegő párával átítatott, épp csak elmúlt a reggel, ahová a nap nem jutott el, ott a harmat meg-megcsillant, kis tükrei szórták és gyújtották a fényt, arrébb mintha lángot fogna a világ. Az asszonyok kosarai tele voltak barackkal, és nyakukon, hátukon folyt az izzadság, a hónaljuk habosra dörzsölődött; senki sem szólt, a hőséggel nem lehetett szembeszállni. Ritka volt az ekkora hőség a telepen és a környéken, de ha egyszer rákezdte, se vége, se hossza.

Annyira furcsa lett minden, annyira szokatlan és kibírhatatlan, hogy valamennyiüknek sirás szorongatta a torkát, és oly indulatosak és dühösek voltak, annyira türelmetlenek, hogy egymást behajlított könyökkel lökdöstedék, ösztökélték a gyorsabb járásra, állandó morgással, azzal is próbálkoztak, hogy elkerüljék egymást, ami csak nehezítette a járást, mert ahogy az előttük haladót leszorították az ösvényről, maguk is belegabalyodtak a kenderszálakba, és a kenderszálak a nagy melegtől egészen elpuhultak, ráhajoltak és rácsavarodtak a kezükre-lábukra, zöld foltokat hagytak bőrükön és ruhájukon, kűszkődtek mindkét oldalon, mert senki sem akart engedni a másiknak, lihegve nehézkes futásba kezdtek, fél testükkel az ösvény melletti erős és magasra nőtt kenderszálakat törve, másik kezükkel egymás gallérja vagy karja után nyúlva, hogy valamiképpen visszarántásuk azt, aki némi előnyre tett szert erejének vagy szerencséjének köszönve.

„Jaj, nézd, nézd, mi lelte ezeket ily hirtelen?” — kiáltoztak egymásnak az asszonyok, amikor két-két vetélytárs elhaladt mellettük, ráncigálva és tépázva őket is, lépéseken át magukkal sodorva, majd lökdélözve futott tovább.

A tábla szélén azonban bevárták őket. Pállott s meglazult szalma-kötegeken heverésztek, amelyek még tavalyról maradtak ott, vagy ültek magukba roskadva, egymástól kissé távolabb, ügyet sem vetve a másikra, csupán az illendőséget akarták betartani, hogy ha egyszerre indultak, egyszerre is érkezzenek vissza, s ezzel tehermente-

sítsék magukat a többiek iránti felelősségérzet dolgában, amit a teljesen széthúzó és egymással örökös civakodásban álló közösségnek tudnak csak kiépíteni és vesznek valójában komolyan, ahol senki sem parancsol és fegyelemről szó sem lehet.

Amikor már egészen közel jártak a telephez és a szittyós, alacsony földeken vágta át, ugyanúgy, mint a kenderetáblán, hosszú, egyes sorban, a gyatrább egészségűek igencsak lemaradva, elől a duhajkodók s azok, akik mindig a szót viszik, akik legkevésbé képesek tekintettel lenni a többiekre, akik a nőket éjjel ijesztgetik és sarokba szoritják egyedül vagy többedmagukkal, akiket mindig megvernek, de utána legtöbbször kibékülnek velük, akik szöknek a munkáról és gyakran gyöngélkednek, pedig kutya bajuk; utánuk jöttek az asszonyok a sárga virágportól lepelt kosarakat cipelve, a hajuk is telerakódott virággal a kenderetáblában, a ruhájukon is meglátszik, hol suhintott rajtuk végig a kenderszálak hegye, úgyhogy az embernek kedve támadna rendbe szedni őket, hogy elkerülhessék a gyanakvást és a félreértést, de ezt csak azért nem engedik, mert úgy kicsípve még több okot szolgáltatnának a gyanakvásra, és egyenesen félreértének őket: ugyanis ha az ember útról jön, látsszon meg rajta az út teljes patinája, és ezzel is igazolja magát, hogy sehol sem hampergett és másképpen sem sántikált semmi rosszban — akkor hangzott fel először a neve, egészen véletlenül, pusztán számvevészként, beszéd közben ahogy elejtünk egy-egy nevet, nem is gondolva a név viselőjével, nem gondolva senkivel, amikor pusztán csak azok a szavak járnak a fejünkben, amelyeket néhány másodperc múlva ki fogunk ejteni, azokat forgatjuk, rágjuk és kombináljuk, hogy egészzé álljanak össze, és szégyent ne hozzanak ránk, és mivel ez a sor derekán történt, ahol mindig is a helye volt, mert mindenki úgy emlékezett rá, mint egy sor derekába tartozó fiatal emberkére, és nevének kiejtése magával vonta, hogy közben utánanézenek, hallotta-e ő is, hogy a nevét említették, s egyezik-e azzal, hogy a beszédben reá hivatkozzanak — ilyenkor nem szokás kérdezni, hogy egyezik-e, elég egy oldalt odavetett pillantás is, és rögtön kitűnik, hogyan érinti őt, ha a szavaknak ilyen környezetében találkozik a nevével; és néhányan, akik a beszélőre figyeltek, tényleg széjjel is tekintettek maguk körül, majd kissé lábujjhegyre állva és nyakukat nyújtogatva féloldalt dőltek a sorban, és végignézték az előttiük haladókon, majd egy fél lépésnyit oldalt léptek, és ugyanígy tettek visszafelé is, de nem látták. Többeknek már akkor feltűnt, hogy nincs sehol.

Majd az épületek közé ért a sor eleje, és szétszéledt, mindenkinek ezernyi dolga akadt hirtelen az épületek árnyékos oldalán, kisebb csoportok alakultak a hosszú sorból, mint amikor egy fémszalagot darabokra vagdosnak, és gyűrűket hajtogatnak a darabokból.

Csönd volt, csak az istállók felől hallatszott időnként valamilyen robaj, valaki talicskát tolt vagy a vizesvödörökkel zörgött, esetleg egy ló kirúgott felé, s most káromkodva a lovat verte vasvillával vagy a zásnadúcról leszakított léccel, s a ló e féktelen düh elől a jászolba menekült, oly könnyedén, akár egy kutya, és patkós patáival most a jászol fenékdeszkáit forgácsolta és törte, s még ott fönn is az ütlegek elől igyekezett menekülni vagy legalább szembefordulni

velük, fejével ijedten arra kapott, ahol az ütés érte; ám az ütlegek addig nem szűnnek, míg teljesen le nem bírják, míg át nem adja magát sorsának, és el nem nyúlik az alomban.

A hőség ellenére is mindennapi volt a telep képe, csak annyi változás történt talán, hogy nappal lustálkodhattak, és éjjel kellett dolgozniuk, ami igen sok álmatlankodást jelentett, mert nappal itt lehetetlen aludni, csupán hajnalban egy-két órát, mielőtt virradni kezdene, úgy napfelkelte utánig, ameddig minden nyugodt, és képtelenek egy dologra figyelni, az ember szeme előtt széjjelfolyik a világ, s a földre rogy, és akár ültében is egészen kényelmesen alszik, arcát a térdére hajtva, anélkül, hogy hátát valaminek nekitámasztaná. Csak úgy ruhástul, a puszta földön ülve és lelógó karokkal. Ezt az időt is valójában a munkaidőből lopják.

Már akkor biztos volt, hogy hiányzik.

A csoportok az épületek árnyékos oldalán tovább gubbasztottak, nem a beszélgetésbe merültek el, hanem abba a tudatba, hogy különválaszthatatlanul beletartoznak ebbe a gyűrűbe, akár egy egységűek alkotta telepbe, és mindennél jobb ez a biztonság, amely igen kellemesen árad széjjel az ember tagjaiban, még csak a szomszédjára sem kell figyelnie, akkor is érzi a delejes hatást, a többiek mély lélegzetvétélet, verejték- és dohányszagát, a hajuk szagát, azt is hallja, hogy pislognak, hallja, ahogy a szaruhártyán végigkapar a szemhéj, nem is szólva az apró mozdulatokról, ahogy vakaróznak a mellükön, bordáikon, állukon és a lábuk között, majd felhorkanva, valamiyen felemás történetbe kezdenek: valamikor, valaki, valahol — és a történet vége valami letagadhatatlan disznóság, de ez ebben a pillanatban valamennyiük legszentebb tulajdona, és akármelyikük hajlandó lenne rögtön is, de idővel biztosan elkövetni, és esküszik magában, hogy meg is teszi, bármilyen is legyen az.

Akkor néhányan csoportról csoportra kezdenek járni.

Lassan és óvatosan, mondhatni álmatagon hordozták körül tekintetüket az arcokon, mindenkire csak egy pillantás esett nagyon szerényen, hogy ok ne legyen a sértődésre és a megbántódásra, de eközben még csak meg sem álltak, de nem is siettek, inkább feltűnés nélkül oldalogtak egymás nyomában, kissé távolabb egymástól, mintha csak épp szabad helyet keresnének.

Az épületeket itt már betonoszlopokra építették amerikai módra, és ezeken az oszlopokon nyugodtak az összerakható darabokból készült falak, az épületek alatt ötven-hatvan centiméternyi magas szabad hely volt, ide csak a kutyák jártak be kölykezni és a kisfiúk a padlót dőngetni alulról, miután megjelölték a helyet, ahol az ágyban valaki aludt. Akkor két apró tenyerükkel és fejük búbjával dörömbölni kezdtek maguk felett a deszkákon, és ilyesmit kiáltoztak közben huzamosabb ideig az ütemre:

„Antal, ohn' Haus! Antal, ohn' Haus!”

Amikor a csoportjárók hallották, hogy a kisfiúk most is épp egy ágy pontos helyét és fekvését igyekeznek meghatározni, leguggoltak, egyik tenyerüket cipőjük mellé eresztették a fűbe és integetni kezdtek nekik, hogy jöjjenek ki egy pillanatra.

„Mit akartok velünk, Gyöke?” — kérdezte az egyik fiú.

„Valakit meg kellene keresnetek” — mondták nekik, a fiúk szeme és haja pedig világitani kezdett, majd egymáshoz fordultak, és sugdolóztak egy kicsit.

„Nem megyünk ki, Gyöke, mert te bántani szeretnél minket” — mondta ugyanaz a gyermek.

„Most nem bántunk benneteket, most nem, majd máskor, most csak gyertek ki, mert valakit komolyan meg kell keresnetek” — mondta egyikük.

„Megyünk, ha megmondod, ki az” — hallatszott a sötétből az épület alól.

„Az a kis vörös Bálint.”

„Biztos, hogy meg kell keresni?”

„Mi nem találjuk. Nincs sehol. Ha ti sem találjátok, szóltok, hogy nincs sehol.”

A fiúk egymás után kimásztak az épület alól, de amikor szembe találtak magukat ezekkel az emberekkel, szétrebbentek, mintha közejük csaptak volna.

Ők pedig leültek és vártak.

A fiúk egyenként érkeztek vissza, és fontoskodva jelentette mind-egyik, hogy nincs sehol. Utána rögtön bevetették magukat az épület alá.

A nap delelőre ért ekkorra, és nem fért hozzá semmi kétség, hogy az emberke, akit keresnek, és aki már az úton sem volt velük, valahol lemaradt, és ők ezt a nagy dulakodásban nem vehették észre, vagy lehetséges, hogy nem is ott maradt le, hanem később, de így sem figyelmeztette őket senki; tehát vissza kell menniük az ösvényen, egészen odáig, amíg csak a nyomára nem akadnak.

„Hová lehetett? Kárt tehettek benne?” — fordult a többiekhez a Gyöke nevű.

A többi csoportból is mutatkoztak érdeklődők, akik köröttük gyülekeztek, és kérdezték volna ugyanezt, ha már előttük meg nem kérdezték volna. És lassan elindultak visszafelé az alacsony földeken át, legyűrték magukban a dühöt, ehelyett valamiféle szánakozás szállta meg őket, és arcuk alig ment át egy kevés változáson, hogy szomorúnak látszon. Az ösvényen ugyanolyan sorban lépdeltek, ahogy jöttek, egymás nyomában.

Nem is kellett sokáig menniük, máris jól kivehető kiáltásokat hallottak. Az a fény, a hőség, azok a kiáltások... még inkább elszomorodtak, s néhányan ismét előresiettek, a többiek is sietni kezdtek, és ugyanúgy felújult a tülekedés, mint odafelé, és nagy léptekkel lábaltak a gaz közt itt a szittyós földeken, gyakran elfülő lélegzettel, aztán egy levegőbe emelkedő kezet láttak, amely mintha valami hűrokat pengetne a levegőben akadozva, és többször elvéve a kellő hangot, ez viszont nevetséges volt, a kiáltások pedig nyomasztóak, ami teljesen összezavarta őket.

Amikor odaértek és egészen körülvették, körbehordozta rajtuk a szemét, nagyon elégedetlenül, és ennyit mondott:

„Haldoklom.”

És ismét csak önmagával törődött, s valami elnyújtott énekszó szakadt ki a torkából, kezét a szemére szorította, majd teljes erőből kézfejjével lefelé a földhöz csapta, többször is, sokszor, míg csak sebek nem jelentek meg a bőrén.

Álltak ott tehetetlenül, nem is merték megérinteni, sem közelebb, sem távolabb lépni nem mertek.